RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Första Kammaren. N:o 21.

Fredagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9, mom. 1 c) tulltaxeunderrättelserna; och

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 10, mom. 4 i kongl. förordningen den 13 juli 1887 angående vilkoren för tillverkning af bränvin, sådant nämnda moment lyder enligt kongl. kungörelsen den 1 juni 1894.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 226, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t beträffande befrielse för fattigvårdsstyrelse i gränskommun från befattningen med fortskaffande af från grannlanden hitförpassade nödställda svenska undersåtar, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 19 innevarande månad bordlagda ärenden, nemligen konstitutionsutskottets memorial n:o 10, statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 6 och 55—60, lagutskottets utlåtanden n:is 48—50, äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 7 och 9.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag

Herr *vice talmannen* erhöll på begäran ordet och yttrade:

Jag tillåter mig hemställa, att sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 4 sättes på föredragningslistan för morgondagens sammanträde främst bland de andra gången bordlagda ärendena, och att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10 uppföres på föredragningslistan för nästa onsdag.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 22 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Herr statsrådet *Dyrssen* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtande till landtförsvaret af lägenheten Berrita Gurrislyckan inom Malmöhus län;

2:o) angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften;

3:o) angående försäljning af viss del af förra militiebostället 1 mantal Örby n:o 2 Bossgård i Elfsborgs län jemte kronans andel i fallet och vattnet i Viskaån utanför samma område m. m.;

4:o) angående försäljning af förra militiebostället $^3/_4$ mantal Hunna n:o 3 Östergård i Kronobergs län;

5:o) angående försäljning af en till förra häradsskrifvarebostället 1 mantal Vestra Hälgestad n:o 1 Mellangård i Östergötlands län hörande lägenhet;

6:o) angående upplåtelse af mark från förra landshöfdingebostället kungsgården Noret i Kopparbergs län för utvidgning af Falu stads område;

7:o) angående upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m.;

8:o) angående försäljning till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag af kronan tillhörig mark i Juckasjärvi socken i Norrbottens län m. m.;

9:o) angående upplåtelse åt Folkare härads tingshusbyggnadsskyldige af mark från kronohemmanet Åvesta i Kopparbergs län till plats för tingshus; och

10:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre fabriksarbetaren Lars Persson.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af Ekolsunds bro i Upsala län m. m.;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronolägenheten Nykrogen samt delar af förra militiebostället $1^1/_4$ mantal Erfvinge n:o 3 i Stockholms län;

n:o 63, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Göteborgs stad af kronans rätt till viss mark i Majornas 4:de rote;

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället $^5/_8$ mantal Ålsunda n:o 2 i Stockholms län hörande lägenhet;

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Vara köping af ett område af länsmansbostället $^1/_2$ mantal Vara Stommen n:o 9;

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande af grundskatt m. m.;

n:o 67, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1898 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.;

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af medel för återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg; och

n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor, rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel; äfvensom

bevillningsutskottets betänkande n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser i fråga om prenumeration å tidningar.

Föredrogs och lades till handlingarna sammansatta stats- och lagutskottets den 18 och 19 innevarande månad bordlagda memorial n:o 4, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 3, angående dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 32, med förslag till lag angående vapenöfning för utrönande

af härens krigsberedskap, dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln i punkten 34 gjorda framställning om anslag till försöksmobilisering, dels ock Kongl. Maj:ts proposition, n:o 33, angående dagaflöning åt värnpligtig vid tjenstgöring i visst fall under år 1900; hvarefter protokollsutdrag härom justerades.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 19 och 21 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkterna 1—9.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 10.

Anslag till ny krigsfartygsmateriel.

Mom. a).

Herr Sandberg: Endast få år hafva förflutit, sedan ej mindre än 16 medlemmar af denna kammare väckte motion om upplåning af 60,000,000 kronor för att med dessa medel så skyndsamt som möjligt åt oss anskaffa en stark örlogsflotta. I denna fråga höllos då på detta rum många, långa och vackra tal, alla i den högre stilen och glödande af fosterländsk hänförelse, men derjemte så sväfvande i molnen, att till och med jag med min prosaiska natur hade svårt att bibehålla fotfäste i verklighetens verld. Nu tror jag mig hafva fullt skäl att lyckönska både vårt fosterland och de ärade motionärerna till att deras förslag icke vann Riksdagens bifall, ty om så hade skett, hade vi nog inom kort haft att vänta framställningar om anvisande af tiotals millioner för ombyggnad af de med lånta medel anskaffade fartygen.

Både för mitt förstånd och min känsla är det i högsta grad vidrigt och motbjudande, att vi skola täfla med norrmännen i fråga om rustningar, hvilka rustningar enligt mångas föreställning äro rigtade, Norges mot Sverige och Sveriges mot Norge. Vi såsom den äldre och förståndigare brodern borde icke låta förleda oss till en täflan med norrmännen i deras feberaktiga och enligt min uppfattning rent af oförnuftiga rustningsifver.

Jag är ingen försvarsnihilist och vill gerna vara med om måttliga anslag för vårt försvar. Hvad särskildt den nu föredragna frågan beträffar, skulle jag visserligen helst önska, att Riksdagen anvisade anslag till ombyggnad af en af de äldre pansarbåtarna och byggnad af en ny sådan båt, men då ett sådant yrkande icke kan hafva minsta utsigt till framgång, måste jag nöja mig med

att förorda bifall till hvad utskottet i detta moment föreslagit, hvilket ju i allo öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande moment hemstält.

Mom. b).

Herr vice talmannen: Jag anhåller att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservation i mom. b) och c):

»b) att Riksdagen med anledning af herr Almströms med flere förenämnda motion må till anskaffning af ny krigsfartygsmateriel, utöfver hvad som under mom. a) här ofvan föreslagits, bevilja 13,200,000 kronor och deraf för år 1900 anvisa 5,376,500 kronor; samt

c) att herr Lundblads förevarande motion, i hvad den afser större anslag till ny krigsfartygsmateriel, än hvad Kongl. Maj:t äskat, må anses genom Riksdagens beslut, i anledning af hvad utskottet under mom. b) här ofvan föreslagit, vara besvarad.»

Herr Sandberg: Jag ber endast att i största korthet få angifva de tre skäl, som hindra mig ifrån att vara med om denna oerhörda frikostighet att på en gång bevilja anslag till tre nya pansarbåtar.

Det första skälet är det, att, enligt min öfvertygelse, tre pansarbåtar omöjligen kunna, utan skada för våra mekaniska verkstäders öfriga verksamhet, byggas i Sverige, utan en eller två af dessa båtar måste beställas i utlandet och således betalas med svenskt guld. Det andra skälet är, att om alla tre pansarbåtarna byggas på en gång, så blifva de också samtidigt mogna för reparation och ombyggnad, hvartill fordras många millioner. Det tredje skälet är, att då öfverskottsmedlen tagas i anspråk för pansarbåtar, blir följden den, att de summor, som komma att användas för vårt med svindlande fart fortsatta jernvägsbyggande, måste anskaffas genom lån.

Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna moment hemstält samt vidare derpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i mom. b) och c) af den vid utlåtandet fogade reservation; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 11 och 12.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 13.

Om anslag till ersättning af förbrukadt kanonkrut m. m.

Herr statsrådet Dyrssen: Till en början får jag frambära uttrycken af min tacksamhet för det sätt, hvarpå statsutskottet kommit Kongl. Maj:ts äskanden under femte hufvudtiteln till mötes.

I förevarande punkt har statsutskottet dock funnit skäl att afstyrka det af Kongl. Maj:t begärda anslaget af 45,800 kronor till ersättning af förbrukadt kanonkrut. Med afseende härpå ber jag att få erinra derom, att, då Kongl. Maj:t förlidet år äskade ett belopp af 36,000 kronor för likartadt ändamål, det blef af Riksdagen beviljadt, dock med uttalande af den önskan, att för framtiden utgifter af denna beskaffenhet skulle ersättas från det anslag, som betäckte öfriga med flottans öfningar förenade omkostnader. Marinförvaltningen, som framstält detta behof, har samtidigt anmält, att den icke kunde ställa sig Riksdagens önskningar i detta hänseende till efterrättelse, enär öfningsanslaget icke lemnade tillgång dertill, och detta hade marinförvaltningen fullt goda skäl till, ty öfningsanslaget för 1898 utbalanserades med en öfverbetalning af öfver 33,000 kronor. Uti den förhöjning, som af Riksdagen blifvit beviljad af 150,000 kronor till öfningsanslag för år 1900, har faktiskt tagits i beräkning äfven de utgifter, som förorsakas af behofvet af kanonkrut för skjutöfningar. Det är naturligt, att de penningar, som erfordras för att täcka det vid 1900 års ingång förbrukade kanonkrutet icke kunde upptagas i höjningen af det ordinarie anslaget, alldenstund det afsåg en tid, som låg före den, under hvilken det skulle utgå. — Detta är orsaken till, att Kongl. Maj:t i sin proposition äskat detta belopp för i år.

Om nu, hvilket är antagligt, detta belopp icke kommer att beviljas, har det till följd, att den höjning i öfningsanslaget, som Riksdagen förut beviljat, icke blir så effektiv för år 1900, som den eljest blifvit, utan får man så småningom amortera detta under år 1900 och följande år. Det är endast det, jag velat förklara, att Kongl. Maj:t skall för framtiden taga Riksdagens önskan i betraktande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemstält.

Punkterna 14—19.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Om utgifvande af en handbok rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 55, angående utgifvande af en handbok öfver gällande föreskrifter rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag och fonder.

(Forts.)

Om utgifvande af en handbok rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag. (Forts.)

Herr Tamm, Hugo: Den föreliggande frågan är ju mycket liten i jemförelse med den stora fråga, som nyss blifvit afgjord. Men då jag ansett mig skyldig att reservera mig i denna punkt, ber jag få framställa skälen derför.

Det har uttalats, särskildt af de revisorer, som sitta i statsutskottet, en varm önskan, att en sådan handbok som den föreslagna måtte åstadkommas till ledning för statsrevisorerna, och den kan onekligen äfven blifva till nytta för riksdagsmännen. Men det sätt, hvarpå statsutskottet löst denna fråga, synes mig dock icke vara lämpligt. Kammaren torde fästa uppmärksamheten vid, att här gäller det egentligen att få en handbok öfver föreskrifter, rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag och fonder, d. v. s. under förvaltning af ett Kongl. Maj:ts verk. Att då begära, att en främmande personlighet, låta vara riksgäldsfullmägtige, skall i Konungens verk vidtaga en sådan efterforskning och ett sådant arbete, som här äro ifrågasatta, har synts mig något egendomligt, då man har en annan utväg, hvilken förefaller mig vara mera konstitutionel och mera rigtig, att nemligen anhålla hos Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t måtte i det under honom lydande verket låta verkställa detta arbete, hvarigenom ock största garanti för alla uppgifterna i handboken torde vinnas.

Detta är anledningen till min reservation, och får jag anhålla om bifall till densamma.

Herr Säve: Det gläder mig, att den ärade reservanten icke haft någon anmärkning emot det anslag, hvarom här är fråga. Det förefaller mig nemligen, som om han ansåge det fullkomligt befogadt och rigtigt.

Beträffande den formella anmärkning, som han gjort, får jag säga, att jag icke rigtigt fattar den. Läser man igenom den ärade motionärens motivering, så framhålles der synnerligen tydligt, att handboken i främsta rummet är afsedd att vara en vägledning för riksdagens revisorer vid deras granskningsarbete. Motionären har också i sitt första alternativ i öfverensstämmelse dermed hemstält, att omkostnaderna böra gäldas af riksgäldskontoret, hvilket jag anser vara rigtigt, liksom att de i samband härmed böra uppföras på riksdagsomkostnadernas konto. Den formella tvistefrågan är i sig sjelf obetydlig, men efter hvad jag kan finna, har statsutskottet allt skäl för sin hemställan, till hvilken jag tager mig friheten att yrka bifall.

Herr Anderson, Albert: I likhet med den förste talaren kan jag icke undgå att finna det vara lämpligare att bifalla hans reservation än att bifalla utskottets förslag. Om Riksdagen skulle bifalla utskottets förslag och fullmägtige i riksgäldskontoret finge ett sådant uppdrag, som utskottet föreslagit, tillåter jag mig visst icke nu att säga, huru fullmägtige skulle härvidlag gå till väga, ty

det beror på öfverläggning och beslut hos fullmägtige, men för min del tror jag, att fullmägtige borde gå in till Kongl. Maj:t och anhålla om en sådan utredning. Jag kan nemligen icke anse, att fullmägtige i riksgäldskontoret äro berättigade att, så att säga, träng a in uti statens embetsverk och hafva särskilda personer, som sitta der och utarbeta en sådan handbok som den här ifrågasatta. Det är då bättre, att Riksdagen skrifver till Kongl. Maj:t, än att fullmägtige skulle göra en sådan framställning.

Om utgifvande af en handbok rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag. (Forts.)

Det är derför jag tillåter mig att yrka bifall till herr Tamms reservation.

Herr Alin: För min del finner jag de principiella skälen tala för bifall till reservantens förslag, och då hvad utskottet anfört såsom grund för sitt tillstyrkande, att nemligen »detta verk bör tillhandahållas Riksdagens och statsrevisionens ledamöter», fullkomligt lika väl uppnås genom antagande af herr Tamms reservation, anhåller jag att få instämma i yrkandet på bifall till denna.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemstält skulle bifallas, dels ock, af herr *Tamm, Hugo*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af herr Tamms yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 19 och 21 innevarande april bordlagda memorial n:o 56, angående höjning af anslaget för komplettering och utvidgning af Riksdagens bibliotek m. m.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Ang. boklån från Riksdagens bibliotek m. m.

Herr Anderson, Albert: Mot utskottets förslag rörande § 4 mom. 1, c) i stadgarne för Riksdagens bibliotek har jag visserligen icke någon erinran att göra. Men såsom synes af utskottets motivering, har utskottet funnit sig icke böra göra någon framställning om ändring af 7 § i samma stadgar, och utskottet har äfven angifvit skälet derför. För min del står jag dock fortfarande fast vid den åsigten, att det skulle vara lyckligast, om

Ang. boklån från Riksdagens bibliotek m m. (Forts.)

denna 7 § finge en sådan lydelse, som fullmägtige i riksgäldskontoret hafva föreslagit. Det kan ju vara möjligt, eftersom utskottet är enigt i frågan, att en förändring i denna rigtning icke låter sig genomföra. Men jag anhåller att få fästa uppmärksamheten derpå, att lika väl som de af Kongl. Maj:t tillsatta komitéer mellan riksdagarne kunna få låna böcker från Riksdagens bibliotek, lika väl böra ock de embetsverk, som på Kongl. Maj:ts befallning hafva att afgifva utlåtanden öfver sådana komitéers förslag, kunna få boklån från detta bibliotek. Både komitéer och embetsverk arbeta ju för samma sak, för utredning af en fråga, som är af vigt för staten. Då ligger det ock bra nära till hands, att de i fråga om lån från Riksdagens bibliotek skola hafva samma rättigheter. Man säger, att embetsmännen kunna få låna i kongl. biblioteket; men jag tillåter mig att fästa uppmärksamheten på, dels att kongl. biblioteket är aflägset beläget från statens embetsverk, dels att Riksdagens bibliotek numera i afseende å statsvetenskaplig litteratur är mycket bättre försedt än kongl. biblioteket. Det finnes också en annan omständighet, som härvid bör tagas i betraktande. Under förlidet år öfverlemnades nemligen till Riksdagens bibliotek den Lorénska samlingen af böcker till främjande af socialvetenskaperna. Det är naturligt, att det ej kunde vara afsedt, att denna samling skulle begrafvas i ett bibliotek utan att göras tillgänglig för allmänheten. Tvärtom måste meningen hafva varit den, att allmänheten skulle kunna få taga kännedom om innehållet i denna del af biblioteket. Om böcker från denna samling icke skulle få utlånas mellan riksdagarne, tror jag, man blir nödsakad att till vederbörande återställa den ganska dyrbara gåfva, som Riksdagens bibliotek har fått på det sätt, jag nämnde. Om man också icke vill tillåta utlåning mellan riksdagarne af böcker i öfrigt, tillhörande detta bibliotek, borde åtminstone den del af biblioteket, som representeras af den Lorénska donationen, kunna utlånas. I syfte att få någon jemkning i 7 § af stadgarne för Riksdagens bibliotek tillåter jag mig derför, herr talman, yrka återremiss på den föredragna punkten.

Herr Tamm, Hugo: Herrar fullmägtige i riksgäldskontoret liksom den siste talaren hafva framstält den anhållan, att det skulle tillåtas i hufvudstaden befintliga embetsverk, der anstälde embets- och tjenstemän samt enskilde forskare att mellan riksdagarne begagna sig af biblioteket, och hafva stödt denna framställning dels derpå, att biblioteket på det sättet skulle komma att mera gagna det allmänna, än hvad nu är fallet, då det hålles uteslutande såsom ett Riksdagens bibliotek, och dels på den omständigheten, att det mottagit en gåfva af Lorénska stiftelsen. Så vidt af de handlingar, som varit oss tillgängliga, framgår, har Lorénska stiftelsen fäst ett vilkor vid donationen, nemligen att den bransch af vetenskapen, den socialvetenskapliga, som den representerar, skulle förkofras genom

Ang. boklån från Riksdagens bibliotek m. m. (Forts.)

nya inköp. På den grund har utskottet också hemstält om en ökning af anslaget till bokinköp. Hvad sjelfva hufvudpunkten beträffar, så är detta bibliotek, såsom herrarne veta, ett litet bibliotek, hvilket ursprungligen var afsedt för Riksdagen och komitéer och såsom sådant väl behöfligt. Med de talrika komitéer, som nu sitta mellan riksdagarne, skulle lätt för dem den förargelsen inträffa, att, när någon af dess ledamöter, som ville i biblioteket göra forskningar, skulle, då han komme dit, mötas af det svaret, att de önskade böckerna vore utlånta mot borgen; hvarken för embetsverken eller de personer, som ville låna ur detta bibliotek, torde vara svårt att erhålla de böcker, som der finnas, på annat håll. Att detta lilla bibliotek således tills vidare bör vara ett Riksdagens bibliotek, afsedt för riksdagsmän och komitéer och till deras gagn, detta har varit utskottets mening, och utskottet har dervid stödt sig på samma beslut, som fattades, då denna fråga var före 1882. Således torde ingen skada tillfogas forskare genom att antaga statsutskottets förslag. Och det är onekligen beqvämt för riksdagsmännen att, om de önska en bok, slippa att mötas med svaret: den boken är utlånt mot borgen. Det är på dessa skäl, herr grefve och talman, jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Wærn: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att det endast är föreslaget att utlåna böcker *mellan* riksdagarne. Om detta iakttages, kan jag icke inse, att riksdagsmännen skulle komma i någon förlägenhet, ty då Riksdagen inträffade, skulle böckerna återställas. Jag förenar mig derför med herr Anderson i hans yrkande.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemstält samt vidare derpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda memorial n:o 57, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemstält.

Anskaffande af en ångfärja i förbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 19 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till anskaffande af en ångfärja att insättas i ångfärjeförbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn.

Anskaffande af en ångfärja i förbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn. (Forts.)

Herr Tamm, Hugo: Jag skall endast bedja att få ändra ett ord, som af misstag insmugit sig i klämmen. Der står nemligen, att, då »första afdelningen af nu pågående utvidgning af Malmö hamn blifvit fullbordad och då sådant af jernvägsstyrelsen påfordras, i hamnen nära den nu befintliga tilläggsplatsen för ångfärjan på stadens bekostnad» etc. Detta är dock en internationel fråga, då den berör icke endast den svenska ångfärjan, utan äfven den danska, och det torde derför icke vara rätt, att ett sådant yrkande göres af jernvägsstyrelsen, utan torde det böra öfverlemnas åt Kongl. Maj:t. Jag anhåller således, att orden »af jernvägsstyrelsen påfordras» må utbytas mot »af Kongl. Maj:t påfordras».

Herr Ljungberg: Det lider intet tvifvel, att stora skäl förefinnas att åstadkomma en ny ångfärja på denna trade. Man måste beklaga, att svenska flaggan alltför länge varit utesluten derifrån. Men jag tror, att åtskilliga stipulationer, som varit af behofvet påkallade, icke blifvit intagna i den öfverenskommelse, som träffats med danskarne. Man har varit mycket förtänksam med hänsyn till Malmö stad; man har ålagt den att åstadkomma magasin för gods, packhus för tullbehandling, utvidgning af jernvägsspår och ett nytt ångfärjeläge, ehuru det senare icke ännu på länge torde erfordras. Men i afseende å Köpenhamn, en rikare och större stad, har man varit mycket beskedlig; man har ingenting begärt af den, ehuru det väl kunde ha varit nödvändigt att bereda den svenska trafiken ett särskildt godsmagasin och att tillse, att ett fördelaktigt läge för denna ångfärja blefve anordnadt. Detta senare torde vara så mycket nödvändigare, som det icke lärer vara obekant för herrarne, att en bland hufvudorsakerna, hvarför ångbåtslinien mellan Köpenhamn och Malmö kommit helt och hållet i danskarnes händer, varit den, att å danska sidan man beredt den svenska trafiken ett synnerligen ogynsamt läge, mera aflägset i staden. Således torde man icke ha saknat skäl att tänka på en sådan omständighet vid detta tillfälle.

En annan sak, som kanske icke är mindre vigtig, är den, att då man i så många år erlagt en mycket hög tribut till det förenade ångbåtssällskapet i Köpenhamn för öfverförande af post, synes det nu vara skäl — om icke andra för mig okända hinder möta — att öfverlemna denna postföring till den nya ångfärjan. Och då en million kronor dock äro penningar — d. v. s. ett kapital med en ränta af 40- à 50,000 kronor — torde det vara skäl att bespara svenska staten de mer än 20,000 kr., som åtminstone för några år sedan och jag tror ännu utgå till nämnda ångbåtsbolag. Jag vet nu icke, om det går an att utan återremiss införa i beslutet ett sådant vilkor. Man hade möjligen kunnat säga t. ex., att Riksdagen för år 1900 anvisade 1,000,000 kr., *under vilkor, att den svenska postföringen hädanefter komme att besörjas af den svenska ångfärjan, när densamma komme till stånd.* Det kanske icke

Anskaffande af en ångfärja i förbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn. (Forts.)

låter sig nu göra. Men jag har emellertid trott mig böra uttrycka den önskan, att en sådan åtgärd måtte tagas under ompröfning af vederbörande vid den vidare handläggning af denna fråga, som förestår.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herrtalmannen, att beträffande förevarande utlåtande endast yrkats, af herr *Tamm, Hugo*, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan med den ändring, att orden »då sådant af jernvägsstyrelsen påfordras» utbyttes mot orden »då sådant af Kongl. Maj:t påfordras».

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en väganläggning inom Norrbottens län mellan Jäckvik och riksgränsen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemstält.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 19 och 21 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 60, angående dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till postverket, dels ock inom Riksdagen i detta ämne väckta motioner.

Herr Billing: Jag skall anhålla att få föreslå, att detta betänkande måtte punktvis föredragas, men punkterna 11 och 12 i ett sammanhang, enär dessa båda punkter ej innehålla annat än nödiga korollarier utaf de föregående och hvad i afseende å dem beslutits.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Aflöning till ytterligare en byråchef hos generalpoststyrelsen.

Herr Billing: Som herrarne af betänkandet finna, hafva vid denna punkt Första Kammarens samtliga ledamöter i statsutskottet reserverat sig.

Obenägenheten att inrätta en ny byråchefsbefattning inom poststyrelsen beror derpå, att man i allmänhet är obenägen att inrätta s. k. högre embetsmannabefattningar. Emellertid var det för Första Kammarens ledamöter i utskottet alldeles uppenbart, att nödvändigheten rent af kräfver beviljande utaf hvad Kongl. Maj:t i denna punkt föreslagit. Det skäl, som anförts mot den

Aflöning till ytterligare en byråchef hos generalpoststyrelsen. (Forts.)

kongl. propositionen, nemligen att man ej skulle bevilja aflöning till ytterligare en byråchef i poststyrelsen, förrän staten för postsparbanken blifvit framlagd och godkänd, saknar reel betydelse vid det förhållande, att ingen lärer kunna betvifla, att, när postsparbankens aflöningsstat skall uppgöras, på denna stat nödvändigt måste upptagas aflöning till en byråchef. Då detta skäl åberopats, har det väl snarare haft betydelse af, att man velat framtvinga en aflöningsstat för postsparbanken, men någon anledning till att utöfva en dylik pression finnes så mycket mindre, som regeringen en gång för Riksdagen framlagt en sådan aflöningsstat, ehuru Riksdagen då icke ville besluta den.

Att en ny byråchef i poststyrelsen är af behofvet påkallad, kan icke betviflas. Redan nu är sedan 1896 med Kongl. Maj:ts begifvande en sådan byråchefstjenst fungerande. Der har således varit under dessa år och är fortfarande i arbete en sådan byråchef, och ingen kan väl tänka sig, att postverkets verksamhet skall under kommande tider förminskas; snarare är det väl alldeles tydligt, att den kommer att betydligt ökas, och att, om derför en ny byrå redan nu visat sig behöflig, behofvet af en sådan skall i framtiden göra sig ännu mera gällande. Man kan ej invända, att då i allt fall en sådan byrå med regeringens begifvande fungerar, ehuru visserligen blott genom extra åtgöranden, skulle det väl kunna vara detsamma att nu uppföra den på ordinarie stat; ty derutaf, att denna byrå nu ej är på ordinarie stat uppförd, följa mycket stora olägenheter. Äfven den kongl. propositionens motståndare medgifva, att det är alldeles nödvändigt, att en omfördelning af göromålen inom generalpoststyrelsen måste företagas, samt att generalpostdirektören är i den grad öfverhopad af göromål, att han omöjligen kan utföra sitt embete med det lugn och den öfverblick öfver de särskilda ärendena, som äro önskvärda. Nu kan man emellertid ej vidtaga någon omorganisation, hvilken förutsätter en ny instruktion för de särskilda byråernas verksamhet, förrän dessa blifva ordinarie, ty man kan naturligtvis icke omorganisera eller gifva instruktion, då man ej vet, huruvida en så vigtig faktor som en särskild byrå skall komma att finnas eller icke.

Det var således efter vår uppfattning ej det ringaste tvifvel underkastadt, att man utaf behofvet vore nödsakad bifalla den kongl. propositionen, och att, om bifall dertill vägrades, poststyrelsens verksamhet derigenom skulle lida skada.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och alltså afslag å utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemstält samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Om förändrad aflöning för postinspektörer m. fl.

Hans excellens herr statsministern Boström: Jag kan ej annat än beklaga, att det organisationsförslag, som utgått från generalpoststyrelsen och som blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt, ej vunnit statsutskottets tillstyrkan. Som herrarne finna, är grundtanken uti detsamma borttagandet af provisioner och i stället löner med fasta belopp. Om det tillåtes mig att redogöra för hvad som i denna fråga passerat, så skulle jag vilja nämna, att redan 1892 framhölls af post- och telegrafkomitén, att denna uppbörds- och frimärkesprovision vore en mindre lämplig aflöningsform, som ej heller stämde rätt väl öfverens med de principer, hvilka legat till grund för de lönereglerings, hvilka på senare tider öfverallt genomförts, och 1893 uttalade Riksdagens revisorer, att en reglering af fördelningen utaf uppbörds- och frimärkesprovisionen vore af förhållandena påkallad. Derpå ingick poststyrelsen till Kongl. Maj:t och anmälde, att den vore beredd att, sedan nödig utredning verkstälts, gå i författning om utarbetande af ett förslag rörande denna sak, och vid 1894 års riksdag framhöll statsutskottet, att vid det af generalpoststyrelsen upplysta förhållande, att ett förslag om provisionens fixering och omsättande till fast aflöning vore att med snaraste förvänta, utskottet ansåge åtgärder i det af revisorerna antydda syftet för det dåvarande icke böra ifrågasättas.

Det har således enligt denna historik varit fullt skäl för Kongl. Maj:t att framlägga ett förslag i det syfte som det nu föreliggande. Jag inser mycket väl, att sådan, som ställningen nu är, finnes föga utsigt till framgång för detta, men jag tror, att främst den afdelning af statsutskottet, som handlagt ärendet, liksom äfven utskottet i sin helhet, varit i tillfälle att konstatera, huru verkligen invecklad denna fråga är, och jag tror äfven, att utskottet kunnat konstatera, att detta af generalpoststyrelsen upprättade förslag är uppgjordt med den största sakkännedom — för öfrigt en naturlig sak — samt med den största samvetsgrannhet.

Denna fråga är, som sagdt, synnerligen invecklad, och svårigheten att fördela aflöningen mellan de ordinarie och extra tjenstemännen stor, då provisionen utgår endast till de ordinarie tjenstemännen, icke till de extra ordinarie. Derför ligger det naturligtvis i postmästarnes intresse, att deras biträden äro extra ordinarier, enär de då slippa att dela med sig af provisionen, en uppfattning å deras

Om förändrad aflöning för postinspektörer m. fl. (Forts.)

sida, som måste anses ganska ursäktlig. En postmästare i t. ex. sjette klassen har utom provision en lön af 1,800 kronor och två ålderstillägg om 400 kronor, men låt en sådan få till biträde en ordinarie tjensteman, så följer derutaf en betydlig reduktion i denne postmästares redan förut ganska knappa aflöning. Som en följd deraf komma naturligtvis de extra ordinarie tjenstemännens antal att hållas nere. Herrarne veta allt för väl, hvilken klagan ofta försports öfver dessa extra tjenstemäns klena aflöningsförhållande och den långa tid, de få vänta att blifva ordinarier. För att nu råda bot mot detta, hade Kongl. Maj:t föreslagit att öka de ordinarie postexpeditörernes antal med 293 stycken, deraf 150 i tredje klassen. Af det skäl, som nämndes, vågade man nu icke låta så många nya tjenstemän gå in på ordinarie stat, utan utskottet har inskränkt antalet till 143, och härigenom har denna fråga icke kunnat tillfredsställande ordnas. Nu vill jag tillägga, att, ehuru Kongl. Maj:t föreslagit 293 nya, det skulle i allt fall finnas extra ordinarier i tjenst till ungefär lika stort antal.

I följd af det samband, hvaruti aflöningsförhållandena vid statens olika verk böra stå till hvarandra, har Kongl. Maj:t ej ansett sig kunna föreslå Riksdagen beviljande af de löneförmåner för den föreslagna tredje klassen postexpeditörer, som poststyrelsen ifrågasatt. Man trodde sig nemligen veta, att det skulle för telegrafverket medföra utgifter, som kunde blifva svåra nog för det verket att bestrida, men när Riksdagens statsutskott ansett sig kunna föreslå för dessa tredje klassens postexpeditörer ökad aflöning i form af delaktighet i provisioner, så är ju gifvet, att Kongl. Maj:t icke kan annat än med tacksamhet se, att dem tilldelas denna förmån.

Jag har, som jag nämnde, icke något yrkande att göra, jag blott beklagar, att Kongl. Maj:ts förslag nu icke gått igenom. Emellertid kommer naturligtvis den komité, som utskottet satt i fråga, att snart tillsättas, och jag hoppas, att, när den hunnit afgifva sitt utlåtande, en förnyad framställning från Kongl. Maj:t i denna sak då skall hafva bättre framgång.

Herr Billing: Jag skall endast med några ord angifva, hvad som föranledt afdelningen att för utskottet föreslå och sedan utskottet att bifalla afdelningens förslag, sådant det här föreligger.

Afdelningen är ej alldeles viss derom, huruvida en sådan omorganisation och fixering, som är föreslagen i den kongl. propositionen, kan vara önskvärd, och i synnerhet hafva några ledamöter stält sig ganska tveksamma med hänsyn till lämpligheten utaf en dylik fixering, alldenstund man ansett, att det kan vara ganska fördelaktigt, att aflöningarna lämpas efter den större eller mindre mängden af göromål på de särskilda platserna. Om man indelar postkontoren i vissa klasser med fixerade löner, så kan aldrig undvikas den olägenheten, att till samma klass med samma aflöning komma att räknas poststationer med mycket olika arbetsbörda.

Dertill kommer, att, äfven om man gått in på den kongl. framställningen, man dermed ej skulle hafva vunnit någon afslutad organisation, då äfven enligt denna det skulle blifva en vexling, i det att allt efter som rörelsen till- eller aftoge, skulle de olika postkontoren flyttas öfver till en högre eller lägre klass. Men jag vill upprepa det; utskottet har icke med bestämdhet velat sätta sig emot en sådan förvandling af provision till fasta aflöningsbelopp, utan endast ansett denna fråga vara utaf en så genomgripande natur, att den kräfde en grundligare utredning än den, som blifvit uteslutande af poststyrelsen verkställd. Härtill vill jag också lägga det, att utskottet ej kunde vara förvissadt om, att, äfven om en fixering, som här är ifrågasatt, och en klassificering, som här föreslås, skulle komma att göras, icke äfven andra grunder för denna frågas bedömande möjligen skulle kunna påvisas än de af generalpoststyrelsen upptagna. Poststyrelsen har så godt som uteslutande till grund för klassificeringen lagt den uppbördssumma, som förekommit vid de särskilda postkontoren, men andra synpunkter kunna finnas, och särskildt vet jag, att bland postverkets tjenstemän förekomma åsigter om, att andra synpunkter gifvas, hvilka böra få inverka här vid lag, alldenstund förhållanden existera, som kunna föranleda, att ett postkontor kräfver mera arbete än ett annat, om än det sistnämnda kan hafva en större penninguppbörd.

Om förändrad aflöning för postinspektörer m. fl. (Forts.)

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemstält.

Punkten 4.

Om inrättande af en ny lönegrad för postexpeditörer.

Herr Walldén: Det är ej min afsigt att på ringaste sätt göra någon anmärkning, än mindre att rigta något klander mot statsutskottets hemställan i denna punkt. Utskottet har, det erkännes villigt, stält sig ganska välvilligt till den enligt min tanke behjertansvärda sak, hvarom här är fråga. Utskottet har framhållit, att de uti den kongl. propositionen framstälda aflöningsförmåner till den nya tredje klassens postexpeditiörer vore väl knappt tillmätta, och utskottet har sökt att hjelpa detta genom att till de af regeringen föreslagna aflöningsförmåner lägga en ytterligare i form af andel uti frimärkesprovisionen, beräknad till ett belopp af 265 kronor årligen för hvarje postexpeditör af denna klass, hvarigenom den högsta aflöning, som en tjensteman i denna klass kommer till, blir 1,965 kronor. Att utskottet nu ej velat gå längre, kan ju möjligen bero på skäl, som jag ej känner och som undgått min uppmärksamhet. Frågan är onekligen, om den betraktas i sammanhang med hela den öfriga regleringen af postverkets aflöningsförhållanden, icke så liten, och den kan nog ses från många sidor. Från den sida, som jag emellertid har betraktat densamma, nem-

Om inrättande af en ny löne-grad för post-expeditörer. (Forts.)

ligen angelägenheten och det rättvisa uti, att skälig godtgörelse lemnas för det arbete, som äfven af de qvinliga postexpeditörerna utföras i postverkets tjenst, finner jag mig mest tilltalad utaf den vid betänkandet under denna punkt fogade reservation af herrar von Friesen, H. Andersson m. fl. ledamöter från Andra Kammaren.

Deras förslag skiljer sig, som herrarne finna, från utskottets endast deruti, att de dela den föreslagna nya löneklassen i tvenne, hvardera bestående af 40 postexpeditörer, och med aflöningsförmånerna sålunda bestämda, att uti den ifrågasatta löneklassen, efter reservanterna den fjerde, lönevilkoren skulle ställa sig alldeles lika med de af utskottet föreslagna, men uti den tredje löneklassen, som skulle blifva en högre grad för 40 af dessa postexpeditörer, skulle tillkomma 200 kronor ytterligare, så att den högsta aflöningen, som en qvinlig postexpeditör kunde efter många års arbete ernå, blefve 1,965 kronor, d. v. s. något litet mer än poststyrelsens förslag, men i alla händelser vida mindre, än hvad en qvinlig posttjensteman, om jag får begagna ett sådant uttryck, nu har möjlighet att kunna uppnå.

Detta reservanternas förslag har tilltalat mig så mycket mer, som det tyckes mig hvila på den mycket rigtiga tanken, att man bör ställa så till, att det finnes en möjlighet för dessa postexpeditörer att på äldre dagar, efter långvarigt och troget arbete i postverkets tjenst, komma till en någorlunda god bergning. Det finnes enligt min tanke intet bättre eller lämpligare sätt att sporra till flitigt och pligttroget arbete än att bereda en dylik utsigt till förbättrade aflöningsförhållanden i framtiden.

Nu har jag af handlingarna inhemtat, att de qvinliga postexpeditörerna anses icke kunna användas vid all den tjenstgöring, hvartill de manliga kunna brukas, sålunda t. ex. icke uti natttjenstgöring, icke heller vid jernvägen, med ett ord ej till sådan tjenstgöring, som kräfver större kroppsansträngning, och det torde nog vara rigtigt, att så förhåller sig. Men derför har man ju också, å andra sidan, bestämt en lägre aflöning, lägre ålderstillägg o. s. v. för de qvinliga än för de manliga postexpeditörerna. Man har vidare beröfvat dem utsigt till den befordran i postverkets tjenst, som står öppen för de manliga arbetarne, och man har gifvit dem en mindre fast anställning, i följd hvaraf de icke heller kunna komma i åtnjutande af pensionsrätt, en mycket vigtig omständighet. Allt detta synes mig till fullo kompensera den omständigheten, att vissa delar af tjensten finnas, der dessa qvinliga postexpeditörer icke kunna lämpligen användas. I afseende å allt annat slags tjenstgöring, som är för dem passande, har poststyrelsen vitsordat, att de med flit, redbarhet och nit fullgöra sina åligganden, och då så är förhållandet, synes det mig vara både billigt och rättvist, att man på ett något så när tillfredsställande sätt ersätter dem detta deras arbete. Jag har hört, att man gjort jemförelser mellan dessa vid postverket anställda qvinnor och de qvinliga kontoristerna vid stats-

banorna, men utom det att jag anser, att man bör se någorlunda hvarje sak för sig, så bör man väl icke, om man anser rättvisan bjuda att förbättra lönerna för personalen vid en af statens anstalter, låta afhålla sig derifrån af fruktan, att det kan leda till konseqvenser å andra områden. Men jag tror, att den nämnda jemförelsen ej fullt håller streck. Jag är ej tillräckligt inne i dessa förhållanden för att våga ett bestämdt uttalande, men nog förefaller det, som om de extra postexpeditörsbefattningarna skulle vara betydligt mera ansvarsfulla och mera ansträngande än kontoristernas vid statsbanorna; ty vi få ej glömma, att dessa postexpeditörer deltaga uti breftaxering samt behandla brefförsändelser, och att mycket penningar går genom deras händer, förutom att de stå i en ständig beröring med allmänheten, hvilket ej är fallet med dessa vid jernvägen anstälda qvinnor, hvilka syssla med bokföring, upprättande af tabeller och dylikt.

Om inrättande af en ny lönegrad för postexpeditörer. (Forts.)

Då nu de 200 kronor, som reservanterna föreslagit för ett fåtal af de qvinliga postexpeditörerna, skulle blifva för dem af stort värde i den ställning, hvaruti de befinna sig, men för postverkets utgiftsbudget, som ju i det föreliggande betänkandet beräknas till mer än 10 millioner, ej spela någon rol, efter som den årliga tillökningen i denna utgift endast skulle belöpa sig till 8,000 kronor, så tillåter jag mig anhålla om bifall till reservanternas förslag.

Herr Billing: Under de år, jag haft äran deltaga i andra utgiftsafdelningens arbeten, torde näppeligen någon fråga vållat afdelningen större arbete och bekymmer än just den nu föredragna punkten. Vi hafva pröfvat och vägt, och vi hafva fattat beslut samt åter upprifvit dem, derför att vi varit nödsakade taga hänsyn till så många omständigheter, af hvilka den ena efter den andra dök upp och tilltvang sig vår uppmärksamhet.

För att nu för kammarens ledamöter klargöra, huru denna fråga ligger, så skall jag söka något redogöra för de olika aflöningsförhållandena för dessa qvinliga postexpeditörer, om hvilka nu är fråga; ty det ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det är *dessa* och inga andra, hvarom nu fråga är.

Då gäller det först att besvara den frågan: hurudana äro deras nuvarande aflöningsförhållanden? Såsom extra postexpeditörer begynna de med en mycket låg aflöning, men kunna komma till högst 1,350 kronor. Deras befordringsmöjligheter äro icke begränsade och derför ej heller bestämda, utan de hafva möjlighet att komma upp i de nuvarande postexpeditörsgraderna, blifva postmästare o. s. v., ehuru denna befordringsmöjlighet i realiteten väl måste anses temligen inskränkt, enär åtminstone hittills blott ett ytterst ringa fåtal qvinnor nått högre befordran.

Den kongl. propositionen föreslår nu för dem en begynnelselön af 1,200 kronor med två ålderstillägg, hvartdera å 150 kronor, hvadan alltså de enligt detta förslag skulle kunna komma upp till

Om inrättande af en ny löne-grad för post-expeditörer. (Forts.)

högst 1,500 kronor. Men det kongl. förslaget vill bereda åt dessa qvinliga posttjenstemän en ökad utsigt till befordran till ordinarie anställning; ty det kongl. förslaget upptager en ny expeditörsgrad, hvilken hufvudsakligen skulle vara afsedd för qvinliga expeditörer, hvarigenom alltså en bestämd, ökad utsigt till fast anställning skulle beredas dem.

Generalpoststyrelsen föreslår en begynnelselön af 1,500 kronor med två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor. Enligt detta förslag skulle alltså dessa qvinliga postexpeditörer nå upp till högst 1,900 kronor. Nu bör härtill läggas, att hvarken efter det kongl. eller efter poststyrelsens förslag skulle utsigten för dessa qvinnor att vinna befordran till den högsta postexpeditörsgraden eller till postmästarebefattning vara alldeles afskuren. Men den kongl. propositionen innehåller dock, att i regeln skulle qvinnor icke vinna en dylik befordran, utan blott i undantagsfall komma till dessa bättre aflönade befattningar.

Nu föreligger här ett förslag af statsutskottet och ett annat af reservanterna. Huru förhålla sig nu dessa förslag dels till det kongl. och poststyrelsens och dels till dessa qvinnors nuvarande löneförmåner? Statsutskottet föreslår, att den fasta lönen skulle för dessa vara 1,200 kronor med två ålderstillägg, hvartdera å 150 kronor, således högst 1,500 kronor, eller alldeles lika med Kongl. Maj:ts förslag, men med tillägg af delaktighet uti uppbörds- och frimärkesprovision, hvilken delaktighet, mycket noga uträknad af poststyrelsen, visar för i år en inkomst af 265 kronor, hvadan alltså dessa manliga expeditörer nu, enligt utskottets förslag, skulle få börja med 1,465 kronor samt nå upp till högst 1,765 kronor. Enligt reservanternas förslag åter skulle begynnelselönen i den högre graden för qvinliga postexpeditörer, ty det är ej så, att man här delar en grad i två, utan man sätter upp två särskilda grader, utgöra 1,400 kronor och med två ålderstillägg uppgå till 1,700 kronor jemte delaktighet i uppbörds- och frimärkesprovision, hvilken i denna grad för detta år skulle gått till något öfver 300 kronor. Aflöningen skulle alltså enligt reservanternas förslag begynna med 1,700 kronor och gå upp till 2,000 kronor. Herrarna se således, att så väl utskottet som reservanterna gått ett stycke utöfver det kongl. förslaget och ej så obetydligt, ty på denna aflöning är ju 300 kronor en icke ringa förbättring.

Då är frågan, hvilket som är det rättvisaste, billigaste och rigtigaste. Ja, mina herrar, då vill jag för min enskilda del säga, att jag tror icke, att det är någon som hellre än jag unnar dessa qvinliga tjenstemän förbättrade lönevilkor, och om statsutskottet kunnat förena sig om ett förslag, hvilket gått längre än det nu föreliggande, skulle jag visst icke satt mig deremot, ty det är alltid mycket påkostande att motsätta sig förslag till förbättrade aflöningsvilkor för lägre tjenstemän. Men då frågar man: hvarför har då icke utskottet, der väl samma tendens, som den jag nu uttryckte,

Om inrättande af en ny lönegrad för postexpeditörer. (Forts.)

otvifvelaktigt funnits hos *alla* dess ledamöter, icke gått så långt som reservanterna? Svaret på denna fråga kan jag helt enkelt formulera så: det är med hänsyn till de konseqvenser, hvilka utan tvifvel ett bifall till reservanternas förslag skulle draga med sig. Det kan väl nemligen icke vara rigtigt, att man ordnar aflöningsförhållandena för ett större embetsverk sådant som postverket utan att taga hänsyn till aflöningsvilkoren för motsvarande tjenstebefattningar inom andra verk. Kongl. Maj:t har tagit hänsyn till jernvägarne, och en genomgående jemförelse med dess stater har ledt till Kongl. Majt:s förslag. Jag vill dock i förbigående anmärka, att jag tycker, att en jemförelse med jernvägarne kunnat motivera något högre aflöningar än de, hvarom det kongl förslaget hemställer. Men vi hafva inom utskottet ansett oss särskildt böra taga hänsyn till telegrafverket. Jag vill nu icke tala om hvad de qvinliga telegrafisterna nu hafva för aflöningsförmåner, ty om dem och i än högre grad om telefonisterna gäller utan tvifvel, att de äro alldeles för klent aflönade. Alltså jemför jag icke med hvad nu gäller, ty det är uppenbart, att Riksdagen icke kommer att underlåta att förbättra telegrafisternas aflöningsvilkor, utan jag tager hänsyn till hvad man kan tänka sig, att dessa qvinliga telegrafister efter den, som jag hoppas, snart genomförda löneregleringen skulle kunna få och hvad de sjelfva hafva ansett sig böra begära. Det är detsamma, som det kongl. förslaget föreslår för de qvinliga postexpeditörerna. Nå väl, då frågar jag: beror ej nödvändigt på det sätt, hvarpå de qvinliga postexpeditörernas löneförmåner nu ordnas, huru man också bör ordna det för telegrafisterna? Nu kan man säga, och jag tror med en viss rätt, att postexpeditörerna, de qvinliga nemligen, kunna möjligen hafva anspråk på något högre aflöning än telegrafisterna, derför att genom de förras händer går en mycket stor penninguppbörd, och man kan tänka sig, att åt dessa rättvisligen borde beredas någon särskild förmån under t. ex. rubriken felräkningspengar, något, som deremot icke behöfde ifrågakomma för telegrafisterna. Men så invänder man från andra sidan, att telegrafistens verksamhet är mera nervansträngande, mera slitande än postexpeditörens. Om den sist nämnda saken skall jag icke tillåta mig att fälla något omdöme, men för oss har det stått såsom en pligt att så bestämma lönerna för de qvinliga postexpeditörerna, att man i och med detsamma och med öppna ögon för konseqvenserna deraf också, så att säga, bestämde dem för framtiden för telegrafisterna.

Hvad innebörd har utskottets förslag i nu nämnda hänseende? Genom bifall till utskottets förslag och under förutsättning, att telegrafisterna komma i åtnjutande af samma förmåner, som vi här hafva förslagit för de qvinliga postexpeditörerna, skulle staten för telegrafisternas aflöning årligen ökas med 79,500 kronor utöfver den ökning, som den förut omnämda, åsyftade löneregleringen skulle medföra. Om man bestämmer postexpeditörernas aflöning i enlig-

Om inrättande af en ny lönegrad för postexpeditörer. (Forts.)

het med reservanternas förslag i den högre graden och om telegrafisterna skulle få samma löneförmåner, som här föreslagits för denna högre grad, så skulle detta medföra en årlig förhöjning i telegrafisternas lönestat, icke den nuvarande, utan den, som snart torde blifva genomförd, af 150,000 kronor.

Nu har utskottet ansett, att detta borde klart framläggas för Riksdagen, så att Riksdagen må kunna fatta sitt beslut, seende situationen tydlig och klar, och ej på något sätt låta sig nu bestämmas af beräkningar, hvilka man kanske ej sedan vill stå till vid följande uppgörelser. Vill Riksdagen eller vill Första Kammaren i enlighet med reservationen fatta beslut i afseende på de qvinliga postexpeditörerna och dermed samtidigt ikläda sig ett slags borgen för lika behandling af telegrafisterna och möjligen äfven med dem likstälda qvinliga tjenstemän vid jernvägarne o. s. v., så icke kommer jag att sörja deröfver, men stora konseqvenser kommer det beslut, som i dag fattas, att draga med sig, och jag vill tillägga, att detta gäller ej blott i fråga om dessa med poststatens qvinliga tjenstemän likstälda, utan konseqvenserna skola äfven yppa sig på andra håll. Ty om man tänker på, att dessa qvinliga postexpeditörer skulle enligt utskottets förslag begynna med en lön på ungefär 1,500 kronor och komma till 1,765, och om man jemför dessa löneförmåner med dem, hvilka qvinnor gemenligen plåga kunna uppnå, så kan man väl ej säga, att hvad som här föreslagits är hårdt. Låtom oss tänka på alla dessa, som arbeta vid de qvinliga läroverken, hvilka hafva gått igenom dyrbara kurser; hvilken aflöning hafva de och till hvilken kunna de komma? Deras arbete lär väl icke kunna anses mindre ansträngande än de qvinliga postexpeditörernas. Nå väl, om frikostigheten i dag mot de qvinliga postexpeditörerna kommer att hafva med sig en lönehöjning utöfver hela linien för allt hvad qvinnor, som äro aflönade, heter, så icke skall jag sörja deröfver, men jag har ansett mig böra peka på konseqvensen af dagens beslut. Och sedan jag nu har för kammaren haft äran att framlägga detta förhållande, så må kammaren besluta, huru kammaren vill, men för min del kan jag icke annat än anse, att klokheten bjuder, att kammaren stannar vid det medlingsförslag, som utskottet framstält, och som står midt emellan Kongl. Maj:ts förslag och reservanternas. Kammaren kan göra detta med så mycket lugnare sinne, som, då den omorganisation, om hvilken herr statsministern nyss talat och som i den kongl. propositionen beröres och hvilken afser uppbörds- och frimärkesprovisionens reglerande, skall genomföras, man också tvingas till att i denna omorganisation indraga frågan om våra qvinliga postexpeditörer. Då får man tillfälle till att rektifiera hvad man kan finna sig hafva grundade skäl att rektifiera i afseende å det beslut, som i dag fattas.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Om inrättande af en ny löne-grad för post-expeditörer. (Forts.)

Herr Nyström, Carl: Några få ord skall väl äfven jag i likhet med talaren på stockholmsbänken uttala till förmån för dessa i postverkets tjenst anstälda qvinliga biträden för att söka beveka kammaren att taga deras ställning i gunstigt öfvervägande. Innan jag går vidare, beder jag emellertid att få tacka statsutskottet och icke minst den man, som här fört statsutskottets talan, för hans vänliga ord, hvilka icke saknade ett skimmer af förhoppning om, att de qvinliga tjenstemännens ställning skulle blifva på ett rättvist sätt bedömd.

Man kan nu icke komma ifrån det faktum, att de qvinliga biträdena i jemförelse med sina manliga kamrater befinna sig uti en sämre ställning. Man invänder visserligen härvid, att deras tjenstgöring icke fullt är jemnställd med mannens, i det att qvinliga biträden i vissa fall icke äro rätt lämpliga o. s. v. Detta är nu godt och väl, men om de allenast under full arbetstid sysselsättas med arbete i postverkets tjenst af den beskaffenhet, att samma slags arbete anses kunna och böra beträffande de manliga biträdena aflönas med ett visst belopp, så betyder det intet, om qvinnorna i vissa undantagsfall icke äro lämpliga, såsom till nattarbete, till tjenstgöring vid reseposten etc.; de förtjena i alla fall att få samma aflöning som de manliga postexpeditörerna, när de utföra samma slags arbete som dessa, om också icke på alla områden. Man har nu svårt att förstå, huru regeringen under närvarande förhållanden, då lefnadskostnaderna ökats så ofantligt, funnit skäligt att så väsentligt nedpruta det förslag till löneförbättring, som poststyrelsen sjelf utarbetat. Hvad kan väl anledningen vara till ett dylikt handlingssätt? Ja, något annat skäl för denna nedsättning än en jemförelse med förhållandena inom andra verk har icke blifvit förebragt. Man har befarat, att den omständigheten, att rättvisa blefve skipad inom detta område, skulle medföra konseqvenser och ofördelaktigt inverka på de ekonomiska förhållandena inom andra områden. Härvidlag har den siste talaren erinrat om aflöningsförhållandena för liknande tjenstemän inom jernvägsstyrelsen, men om jag icke hörde allt för orätt, antydde han dock i förbigående, att en dylik jemförelse icke vore fullt lämplig. Deruti vill jag fullkomligt instämma. Deremot är en jemförelse med motsvarande biträdens inom telegrafstaten aflöningsförhållanden mera på sin plats och alldeles särskildt, om man dervid tänker på telefonisternas ställning. Såsom herrarna väl torde veta, är man beträffande telefonstaten betänkt på att införa en alldeles ny grundsats för anställande af telefonister, nemligen den, att dylik anställning endast skall vara af tillfällig natur och ingalunda utgöra försörjning för hela lifstiden, utan endast för några få år. Jag tror derför icke, att erfarenheten skall visa, att en förbättring uti de qvinliga posttjenstemännens ställning skall medföra så vidt gående konseqvenser, som man befarat. Då nemligen, såsom sagdt, anställning i postverkets tjenst är af varaktig natur, under det att enligt

Om inrättande af en ny löne-grad för post-expeditörer. (Forts.)

nyssberörda grundsats anställning i telefonstaten skulle blifva af mer tillfällig art, kunna dessa stater icke gerna jemföras med hvarandra. För öfrigt skall jag be att med afseende på alla dylika jemförelser få påminna om vår aflidne kamrats ord: »Blir det bättre för de illa behandlade tjenstemännen inom en klass, om äfven en annan klass af tjenstemän blifver illa behandlad?» Denna enkla fråga har så inpreglat sig i mitt minne, att jag ansett det lämpligt att påminna kammaren derom.

När här blifvit styrkt, att en förbättring af dessa qvinliga tjenstanställdas löneförmåner är skälig och billig, tycker jag, att framställningen bör behjertas, särskildt i betraktande af lefnadskostnadernas stegring samt äfven utaf den omständighet, som herrar Hedin och Berg i sin motion påpekat, nemligen att dylik anställning i postverkets tjenst för qvinnorna icke längre är att betrakta såsom en biförtjenst, utan att dessa qvinnor äro sjelfförsörjare och derjemte ganska ofta äfven familjeförsörjare, i hvilka fall alltså dessa qvinnor arbeta under samma kraf och samma tryck som deras manliga kamrater inom verket, hvilka äro gifta och hafva familj att försörja. Jag skall här äfven be att få anföra de få ord, med hvilka qvinnorna sjelfva styrka sin sak: »Då de af vederbörande framstälda motiven för en sänkning af de qvinliga postexpeditörernas löner ej synas hafva giltig grund, då ej heller någon förändring af arbetet inom verket eller en minskning af lefnadsomkostnaderna kunna såsom skäl åberopas, vågar man i det längsta hoppas, att det förslag till försämring af den qvinliga personalens befordringsutsigter och löneförhållanden, som den kongl. propositionen i sjelfva verket innebär, icke må komma att af Riksdagen bifallas.»

Jag skall be att få tillfoga ännu en påminnelse. Qvinnor hafva nu så länge arbetat i det offentligas tjenst, att man här och der kan få se fenomenet af en qvinna, som slitit ut sina krafter i dylikt arbete och som nu står oförsörjd på gamla dagar. Ingen pension är här ifrågasatt att komma de qvinliga biträdena till del, hvilket deremot deras manliga kamrater erhålla. Detta är alltså en mycket väsentlig skilnad. Hvart skola dessa utarbetade qvinnor taga vägen, särskildt om de till på köpet under arbetets dagar varit så ofullkomligt försörjda, att de icke kunnat lägga af en enda sparpenning för ålderdomens dagar? Det är ytterst bedröfligt att se en sådan qvinna, som ej har någon pension att lita till, och som icke vet hvart hon skall vända sig efter att samvetsgrant hafva gifvit sina krafter uti det allmännas tjenst. Hon har derunder lefvat sig in i en sjefförsörjares åskådningssätt och måste alltså, kanske med större bitterhet än andra qvinnor, motse nådehjonets sorgliga lott. Och hon skall dervid jemföra sin ställning med de manliga kamraternas, som under sin arbetstid haft högre aflöning och det oaktadt få äfven pension. Då jag anser, att det vore Riksdagen värdigt att behjerta dessa vanlottade, i posten tjenst-

Om inrättande af en ny lönegrad för postexpeditörer. (Forts.)

görande qvinnors ställning, tillåter jag mig hemställa om bifall till samma yrkande, som herr Walldén framstält. Jag skulle visserligen helst önska, att ärendet blefve återremitteradt, ty det är sannerligen ganska svårt att i detta afseende utleta några lämpliga siffror. Den ärade ledamot af kammaren, som här fört statsutskottets talan, har ju också påvisat, hvilket bekymmer statsutskottet haft för att komma till de siffror, utskottet föreslagit.

Jag skulle alltså helst önska föreslå återremiss och hemställer derför till herr Walldén, om han icke skulle vilja förändra sitt yrkande derhän. Sker detta emellertid icke, skall jag dock, för att icke flera yrkanden här skola föreligga, förena mig med honom i hans första yrkande.

Herr Fränckel: Man skulle ju på grund af kammarens nyss fattade beslut angående hela den stora organisationen af postverket i öfriga delar kunnat antaga, att den fråga, som nu föreligger, nemligen om inrättandet af en ny lönegrad för postexpeditörer, äfven bort blifva föremål för den framtida gemensamma undersökning, som i detta afseende kommer att ega rum. En sådan invändning gjordes också i statsutskottet, men man svarade då, att Riksdagen sjelf — om jag icke mins orätt — så nyligen som förlidet år skrifvit till Kongl. Maj:t och anhållit, att förslag skulle framläggas om *ökande* af de *ordinarie* posttjenstemännens antal, och man ansåg derför inom utskottet, att det nu vore Riksdagens skyldighet att, oaktadt hela den öfriga organisationen, om jag så får säga, återförvisades, behandla denna fråga om postexpeditörerna. Man skulle ju vidare kunnat antaga, att Riksdagen, sedan ett förslag framkommit från Kongl. Maj:t och sedan, såsom vi här hafva hört från statsrådsbänken, Kongl. Maj:t på grund af jemförelse med andra stater sett sig nödsakad att göra inskränkningar i det förslag till aflöning uti denna nya lönegrad, som generalpoststyrelsen föreslagit, man skulle ju, säger jag, derutaf kunna sluta, att Riksdagen icke skulle vilja taga på sitt ansvar att göra en förändring i ett så beskaffadt förslag. Det borde väl vara för hvar och en klart, att Kongl. Maj:t i detta fall som i så många andra velat tillgodose posttjenstemännens fördel och sökt att för Riksdagen framlägga ett förslag i afseende på aflöning, så högt som under för handen varande förhållanden varit möjligt. Häraf skulle man ju ytterligare kunnat sluta, att statsutskottet skulle hafva obetingadt gått in på Kongl. Maj:ts förslag i afseende på aflöning för denna lönegrad. Det har statsutskottet på sätt och vis också gjort, men herrarne torde finna, att den skilnad, som föreligger mellan Kongl. Maj:ts proposition och statsutskottets förslag, är en följd derutaf, att statsutskottet ej kunnat biträda förslaget om fixering af provisionens storlek och sålunda låtit hela denna frimärkesprovision fortfarande stå qvar såsom en förmån för de ordinarie tjenstemännen.

Om inrättande af en ny löne-grad för post-expeditörer. (Forts.)

Derigenom har utskottet, om jag så får säga, bifallit Kongl. Maj:ts förslag, men derjemte åstadkommit den ökning, som blir en följd af, att dessa qvinliga postexpeditörer äfven blifva delaktiga af uppbördsprovisionen, hvilken ökning approximativt beräknats uppgå till 265 kronor pr år. Nu säger man: vi kunna icke taga hänsyn till detta; vi måste taga hänsyn till de ömmande omständigheter, som föreligga för de qvinliga postexpeditörerna. Jag skall vara den förste att erkänna, att, om det vore möjligt att i än högre grad förbättra vilkoren för de qvinliga biträdena i postverket, utan att det, såsom redan blifvit framhållet, medförde konseqvenser med hänsyn till öfriga verk, saken ju vore mycket lätt. Men, mina herrar, vi kunna icke, synes mig, vilja göra undantag i detta fall, om vi icke på samma gång vilja begå en orättvisa. Vi hafva för allenast ett par riksdagar sedan fastställt stat för jernvägspersonalen, och i denna stat förekomma ganska många qvinliga biträden. Det var icke ovanligt, att det då liksom nu gjordes påtryckningar i form af petitioner och visiter hos riksdagsmän, för att man om möjligt skulle få sina vilkor förbättrade. Framställningarna afvisades då med det besked, att frågan vore af så stor och omfattande betydelse, att den åsyftade förbättringen icke kunde af någon riksdagsman utan föregående utredning med säkerhet vare sig till- eller afstyrkas, utan att förslaget först måste genomgå den pröfning och jemförelse, som alla dylika projekt kräfde. Det vore önskligt, att sådana svar lemnats äfven i år, emedan i annat fall risken vore ännu större, om den uppfattning skulle vinna insteg, att så beskaffad påtryckning i vissa fall hade afsedd verkan.

Den ärade talare, som nyss försvarade statsutskottets åtgörande i denna fråga, har för kammaren utvecklat, hvarpå det berott, att statsutskottet måst ställa sig på den ståndpunkt, det nu intagit i afseende å postexpeditörernas löneförmåner. Jag skall icke besvära kammaren med att dertill lägga några nya skäl. Jag vill endast ytterligare framhålla hvad han i förbigående nämnde, att konseqvenserna skulle göra sig gällande icke ensamt för statens verk, utan öfverallt, der det nu med fördel användes qvinliga biträden. Utskottet har fått del af vissa jemförelser, som gjorts med förhållandena på privata verksamhetsområden, der man har qvinliga biträden för förrättande af liknande göromål. Och ehuru man väl måste erkänna, att sådan anställning icke är på långt när af den fasta natur som en ordinarie postexpeditörstjenst, befans det, att de privata biträdenas löner icke vore större, än att äfven enligt det förslag, som nu föreligger från statsutskottet, en ganska stor förhöjning skulle få ega rum. Jag skall icke upptaga kammarens tid med att nu framdraga alla de exempel, till hvilka statsutskottet varit i tillfälle att taga hänsyn. Jag vill endast nämna, att de jemförelser, som gjordes, voro sådana som med »större banker», med »mindre banker», med »försäkringsbolag» och med »köpmans-

Om inrättande af en ny löne-grad för post-expeditörer. (Forts.)

kontor». Sedan dessa jemförelser blifvit statsutskottet bekanta, drog man ej i betänkande att stanna vid hvad här är föreslaget af utskottet. Då, såsom här redan yttrats, organisationsfrågan i allt fall måste i hela sin vidd tagas i öfvervägande, och då nu genom bibehållande af frimärkesprovision åt de qvinliga biträdena skulle beredas dem en förmån, som, i fall den finge qvarstå, på grund af provisionsbeloppens ständiga stigande komme att vid en framtida lönereglering medföra för dem ytterligare förhöjning, tror jag för min del, att man ginge mycket oförsigtigt till väga, om man nu afveke från utskottets förslag och antoge reservanternas.

Jag ber dessutom att få tillägga, att den ändring, som nu göres, måste komma att inverka icke allenast för de qvinliga biträdena i postverket, utan äfven för de manliga. Om herrarna jemföra med den stat, som Riksdagen år 1897 fastslog för jernvägspersonalen, skolen I finna, att i sistnämnda stat det tillagts personer med högst ansträngande befattningar löner, som icke på långt när uppgå till de belopp, som nu ifrågasättas af dem, som yrka på högre belopp, än statsutskottet föreslagit. Kommer dertill, såsom redan blifvit nämndt, att inom kort tid det måste vara att motse ett förslag om en ny organisation, hvarigenom statens telegraf- och telefonpersonal kan sättas på ordinarie stat, hvarom jag har mig bekant, att telegrafstyrelsen redan den 8 december 1898 aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t, föreligger här en fråga, som redan nu kan sägas beröra omkring 1,600 qvinliga biträden vid dessa verk. Häraf torde herrarna finna, att utskottet, sedan afdelningen mycket noga begrundat frågan, efter mogen öfverläggning framlagt sitt förslag i denna punkt. Och då så goda skäl kunna åberopas för detsamma, hyser jag den förhoppning, att kammaren äfven bifaller detta utskottets förslag, hvartill jag, herr vice talman, ber att få yrka bifall.

Herr von Friesen: Då det här talats om farliga konseqvenser, torde det vara skäl att reducera denna sak till dess rätta dimensioner. Det är fråga om att bilda en liten klass af 40 postexpeditörer, hufvudsakligen qvinliga sådana, och det är fråga om en skilnad i aflöning på 200 kronor mellan utskottets och reservanternas förslag. Det är fråga om att bilda en särskild klass med 200 kronors högre aflöning, till hvilken klass ett 40-tal expeditörer kunna få flytta upp, i fall de göra sig förtjenta af befordran. Det är ju så, att ingenting är mera sporrande för en i tjenst anställd än utsigt till befordran. En sådan utsigt hafva ju de qvinliga postbiträdena redan nu, om också ej många qvinliga biträden vunnit befordran. Såsom nämnts, hafva de dock kunnat komma till 2,700 kronors aflöning. Nu vilja reservanterna ställa i utsigt för dem att få 1,965 kronor, således mindre, än det förut varit möjligt för dem att få. Detta kan väl icke vara så farligt att draga konseqvenserna af. Om man blir nödgad att äfven inom t. ex. telegrafverket bilda en ny klass för att skaffa ett 40-

Om inrättande af en ny lönegrad för postexpeditörer. (Forts.)

tal utsigt till befordran, lär väl ingen vara rädd för det. Om personalen har utsigt till befordran, får man bättre folk, och arbetet går med mera lif och lust. Gent emot herr Fränckel vill jag dessutom påpeka, att de vid jernvägen anstälda qvinliga biträdena hafva pensionsrätt, medan de i postverket anstälda äro hänvisade att sjelfva bereda sig pension genom att lägga af på sina löner. Hafva de utsigt att få litet högre löner, så att de kunna göra besparingar till gamla dagar, så blir arbetet mera hugnesamt, mera energiskt och värdefullt. Jag tror derför icke, att det är så farligt att antaga reservanternas förslag.

Jag vill visst icke yttra mig mot utskottet. Afdelningsordföranden har ju anfört utmärkt goda skäl för sin mening. Men när det gäller att öppna denna lilla väg till befordran och medgifva denna lilla förhöjning, som komme att blifva verklighet för så få, men möjlighet för alla, förefaller det mig, som om det ej vore så farligt att bevilja hvad reservanterna föreslagit. Det gäller 40 × 200, d. v. s. 8,000 kronor i en stat på öfver 10,000,000 kronor. Och vill man draga den rätta konseqvensen deraf, så består den i, att liknande möjlighet skulle beredas statstjenare inom andra förvaltningsgrenar. Icke heller derför tror jag, att någon har skäl att vara rädd.

Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Tamm, Hugo: Den siste talaren ansåg, att konseqvenserna blifvit framhållna med allt för mycken skärpa. Men man kan äfven slå öfver åt andra sidan och göra dem allt för små. Att här säga, att det endast gäller att bilda en liten klass på 40 personer, torde väl icke vara fullt rigtigt. Beslutet i dag har betydelse för många flera i mån af postverkets utveckling, då jag förmodar, att det framdeles kommer att blifva allt flera och flera qvinliga expeditörer. Det är nog en *norm*, man nu i denna fråga fastställer, och icke blott lön för ett litet 40-tal personer.

För min del får jag bekänna, att jag kan ställa mig helt och hållet på deras sida, som anse det vara en fördel, att en högre klass kommer till stånd, särskildt om befordran till den kommer att grundas på förtjenst, ej blott efter anciennitet. Jag anser icke heller, att den för denna klass föreslagna aflöning är en aflöning, mot hvilken man med skäl kan opponera sig. Men ett skäl, som kanske icke blifvit nog framhållet här och som åtminstone bestämt mig för att biträda utskottets förslag, är, att det nu icke är fråga om att genomföra en definitiv reglering. Man har enligt utskottets förslag tvärt om sökt inpassa en tredje klass i den gamla organisationen för postverket, hvilket ju i sin helhet skall omorganiseras. Detta framgår deraf, att man vill gifva dem, som skola hänföras dit, ej blott fast lön, utan äfven andel i frimärkes- och uppbördsprovisionen. Utskottet och reservanterna säga: vi vilja gerna bereda åt dem en högre och fastare aflöning än den, som

extra ordinarie nu få; men vi vilja sätta in dem som ett led i den gamla organisationen. Det är således endast ett tillfälligt arrangement, som här skulle vidtagas i form af en förhöjning.

Om inrättande af en ny löncgrad för postexpeditörer. (Forts.)

Under sådana förhållanden är det väl fråga om, huruvida man bör gå längre, än att man ställer sig på den ståndpunkt, som utskottet för denna tillfälliga reglering anvisat. Jag tager för alldeles gifvet, att det är två åtgärder, som vi vid den slutliga regleringen icke kunna komma undan eller böra undandraga oss. Den ena är inrättande af en högre klass, till hvilken de qvinliga biträdena kunna nå. Och jag tillägger för min del, i öfverensstämmelse med hvad herr Nyström antydde, att Riksdagen och Kongl. Maj:t nog äfven måste tillse, att för dem, som tjenat en viss tid och nått en viss ålder, i form af lifränta eller annorledes något slags pension beredes på gamla dagar. Det är en rättvis fordran och en fordran, mot hvilken intet motstånd kan i längden uppresas.

Under sådana förhållanden förefaller mig, som om kammaren för närvarande borde stanna vid den af utskottet föreslagna tillfälliga löneförhöjningen och till en kommande snar omorganisering uppskjuta klassregleringen.

Jag ber dessutom att få tillägga något om denna uppbördsprovision, om hvilken utskottet och reservanterna äro ense, men som dock har sina sidor, då man använder den som regleringsfaktor för nya ordinarie tjenster. Huru uppkommer den? Jo, den uppkommer genom en minskning af postmästarnes provisioner, hvilka komma att utdelas på så mycket större antal personer, som nya ordinarie tillskapas. Från dem tager man således den ökning, som här är ifrågasatt att tilldela hela denna tredje klass.

Jag kan icke neka till, att det synes mig, som om hela detta kongl. förslag hade från början till slut behöft mera utredning samt ett tydligare klargörande af flera förhållanden, som äro obekanta och svåra att utröna, så att jag för min del mycket lutat åt den åsigten, att hela det kongl. förslaget bort uppskjutas för att undergå ny utredning och till en kommande Riksdag framläggas. Då så ej kan nu ske, synes kammaren mig göra klokast i att antaga den tillfälliga löneregleringen för dessa postexpeditörer, såsom utskottet föreslagit, och så för sin del angifva, att den ej vill reglera ens denna klass definitivt, utan att äfven den får hvila, tills den säkerligen nästa riksdag i sin helhet kommer fram. Härigenom skulle vi slippa bryta sönder denna fråga genom en delvis vidtagen organisation och skapa missbelåtenhet inom postcorpsen och missnöje med Riksdagen. Det är godt, när sådana frågor få regleras i sin helhet, utan att man på förhand slår fast en pinne, på hvilken pretentioner uppstiga, som vålla ryckningar i hela byggnaden.

Det är sålunda icke af någon fiendtlighet eller ovilja mot postverkets tjenstemän, som jag motsätter mig reservanternas förslag och anhåller om bifall till utskottets förslag.

Om inrättande af en ny lönegrad för postexpeditörer. (Forts.)

Herr Billing: Jag skall blott med anledning af några yttranden, som här blifvit fälda, säga ett par ord — icke för att opponera mig, utan för att 2:a utgiftsafdelningens uppfattning icke må blifva missförstådd.

Först vill jag upprepa hvad jag trott mig hafva sagt nyss, nemligen att utsigterna eller möjligheten för dessa qvinliga postexpeditörer att få befordran utöfver den nu föreslagna expeditörsgraden icke är utesluten enligt den kongl. propositionen, utan de kunna framdeles såsom hittills befordras vidare, ehuru det står i den kongl. propositionen, att detta icke skall vara regel.

Vidare vill jag säga, att åtminstone för afdelningen, som afstyrkt motionen om pensionering af dessa qvinnor, det varit klart, att, om dessa qvinnor verkligen komme att stanna i postverkets tjenst, till dess de uppnått den lefnads- och tjensteålder, som i allmänhet berättigar till pension, det väl icke kunde sättas i fråga annat, än att de skulle få pension i en eller annan form. Att vi det oaktadt afstyrkt motionen om pensionsrätt för dessa qvinnor, har berott derpå, att de icke blifva ordinarie i sträng mening, utan kallas tillförordnade, emedan de alltid måste vara skyldiga att afgå från tjensten, om de träda i äktenskap. Men för oss var det klart, att om de tjenat ut sin tid, så måste de hafva pension i en eller annan form.

Vidare och med anledning af hvad som nämndes om, att det kan tyckas vara obilligt, att dessa af oss nu föreslagna nya expeditörer skola hafva del i uppbördsprovisionen, hvilket skulle vålla en minskning för öfriga ordinarie posttjenstemän, vill jag erinra, att deremot kan invändas, att denna uppbördsprovision under tidernas lopp så väsentligt ökats, att den nu är betydligt högre, än ursprungligen beräknats; hvartill kommer, att den antagligen kommer att ökas, så att den minskning, som genom antagande af förslaget skulle vållas, nog inom kort tid kommer att ersättas genom uppbördens ökande.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemstält samt vidare derpå att kammaren skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation; och förklarade herr talmannen, efter att hafva förnyat den förra propositionen, sig finna densamma vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *von Friesen* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i punkten 4 af sitt utlåtande n:o 60, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det förslag, som innefattas i den vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 38.

Pnnkterna 5—10.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkterna 11 och 12.

Ang. postverkets stater m. m.

Herr Billing: Jag anhåller att få föreslå, att kammaren, såsom ett nödvändigt korollarium af dess beslut vid första punkten, nu ville afslå utskottets hemställan i de nu föredragna punkterna och godkänna den af herr Lundeberg, friherre von Otter med flere afgifna reservation.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna punkterna 11 och 12 endast yrkats, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg med flere vid förevarande punkter afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Lagförslag ang. sparkasseräkning hos enskilda banker och bankaktiebolag.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse af § 31 i kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 juni 1874 samt af 18 § i lagen angående bankaktiebolag den 19 november 1896.

Lagförslag ang. sparkasseräkning hos enskilda banker och bankaktiebolag. (Forts.)

Herr Philipson: Bland de minst gynsamma, de minst lämpliga slag af den sunda bankrörelse, som i vårt land bedrifves, är ovilkorligen emottagandet af penningar å sparkasseräkning den mest framträdande, och jag vågar påstå, att näst den rörelse, som bedrifves af riksbanken genom de s. k. afbetalningslånen, finnes ingen rörelse, som är så skadlig för den legitima bankrörelsen, som just emottagande af medel å sparkasseräkning. Denna sparkasserörelse — om jag så får kalla den — har tillkommit under senare tider, under tider, då flere så väl enskilda banker som aktiebanker dels utsträckt sin verksamhet, dels nya sådana uppstått, och då man funnit det vara ett mycket godt sätt att kunna få in billiga penningar till dessa banker från den stora allmänheten mot låg ränta genom att flitigt annonsera, det man emottager medel insatta på sparkasseräkning, så har man på senare tider icke underlåtit att så göra. Man började emellertid mycket beskedligt med att å dessa insättningar gifva endast half procent ränta mera än man gaf för medel insatta å upp- och afskrifningsräkning, för hvilken räntan då var 1 ½ à 2 procent. Men »*l'appétit vient en mangeant*»; utlåningarna, försträckningarna till allmänheten hafva ökats mera för bankerna än man trodde och måhända på många håll önskade, och man har funnit, att ju mera man lånade ut, desto mera måste man sjelf söka få låna upp. Man har under den goda tiden lånat ut orimliga belopp och man ser, att det tillflöde man väntat erhålla genom inlåning minskas. Då har man för att befordra inlåningen och äfven skydda sig för uttag tillgripit utvägen att å sparkasseräkningen, hvarå insättningar i regeln göras af småfolket, höja och höja räntegodtgörelsen, så att man nu kommit så långt, att 5 procent betalas på dylik räkning. Ja, det är icke nog med att så hög ränta betalas, utan i alla möjliga tidningar annonseras detta och annonseras i några fall med det lockande tillägg, att den eller den kassan utbetalar på en sparkassebok 1,000 kronor i månaden utan uppsägning; med ett ord sagdt, man tager emot penningar till 5 procent ränta à vista, d. v. s. vid anfordran; ty det kan ju kallas à vista när en sparkasseräkningsinnehafvare kan få lyfta 1,000 kronor i månaden utan uppsägning. Hvad medför nu detta? Jo, att uttagarnes antal i postsparbanken ökats högst betydligt, och att äfven uttagningar skett i mycket större skala än beräknadt varit ur sparbankerna i landsorten, ja, jag tror framför allt i Stockholms. Detta är ju någonting som man icke gerna kan se utan att finna det vara till skada för hvad som med vårt utmärkta sparbanksväsende varit och är afsedt. Sparbankerna äro ju fonderade på helt annat sätt än de enskilda bankerna och aktiebankerna. Deras revision förrättas af revisorer, tillsatta af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, och man vet, att sådan revision icke är blott »til Lyst», utan att den är mycket allvarsam och noggrann. Dessutom måste man ju komma i håg, att dessa sparbanker, häradssparkassor och hvad de allt kallas icke hafva till ändamål att lemna enskilda per-

Lagförslag ang. sparkasseräkning hos enskilda banker och bankaktiebolag. (Forts.)

personer vinst, utan hafva till ändamål att, jemte det de skola uppmuntra sparsamhetsbegäret inom landet, på bästa, säkraste sätt förvalta de småfolkets ringa medel, som de kunna undvara för de dagliga behofven, och hvilka de genom placering vilja göra så fruktbringande som möjligt. När nu postsparbanken endast betalar 3,3 procent och sparbankerna icke öfver 4 procent, ja, kanske möjligen en eller annan 4 $^1/_2$ procent, så är det tydligt och klart, att en person, som vill söka förkofra sina små besparingar, hellre sätter dem på sparkasseräkning i bankerna, och härom vore ju icke mycket att säga, för så vidt detta förfarande icke ganska lätt kan leda till resultat, som icke äro önskvärda. Man bör besinna, och erfarenheten ger nog kännedom härom, att under svåra penningtider, under brydsamma kritiska förhållanden är det småfolket, som först af alla blir oroligt och vill hafva tillbaka sina insatser, hvilka ofta representera allt det, de kunnat spara i hop. Kommer det oro i sinnena genom ett eller annat rykte eller genom andra orsaker, då är det småfolket, som först rusar till bankerna och fordrar att få ut sina insatser, och paniken är lätt färdig! Och hvad en panik i en eller annan af våra banker betyder och kan vålla för skada för hela landet, det är rent af oberäkneligt.

Det var således med tillfredsställelse, som jag läste det af Kongl. Maj:t framlagda, nu föreliggande förslaget. Men jag kan icke underlåta att uttala, att tillfredsställelsen nog skulle hafva varit större, om detta förslag hade innehållit ännu mera skärpta bestämmelser för denna gren af bankrörelsen. Det framgår emellertid af herr statsrådet och departementschefens anförande till statsrådsprotokollet, hurusom man nog äfven varit betänkt på att genom förordnande af stämpelbeläggning å bevis om insättning å sparkasseräkning söka hindra det stora tillflödet af de smås besparingar att gå i den rigtning, som jag nu nämnt, men icke ansett denna åtgärd tillrådlig. Äfven jag för min ringa del tror, att sådant förslag svårligen skulle hafva utsigt att vinna Riksdagens bifall under nuvarande förhållanden, då från flera håll förslag ju väckas att minska de kostnader, som på grund af gällande förordning drabba allmänheten för stämpelbeläggning af affärspapper och andra papper.

Till utskottets hemställan har jag ej annat än att yrka bifall; men jag tillät mig begära ordet för att få uttala min innerliga önskan och mina förhoppningar, att förslag till skarpare bestämmelser för den af bankerna i stor, ja, allt för stor omfattning bedrifna sparkasserörelsen än de nu föreslagna måtte komma att framläggas för — och antagas af — Riksdagen, på det att denna — jag vågar säga — minst lyckliga gren af den legitima bankrörelsen måtte, om icke upphöra, dock i högst betydligt grad stäfjas.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemstält.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 19 och 21 innevarande april bordlagda utlåtanden:

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 3 § sjölagen, och

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående mosaiske trosbekännares fattigvård,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemstält.

Vid förnyad föredragning af första kammarens tillfälliga utskotts den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen i fråga om inrättande af förliknings- och skiljenämnder i tvister mellan arbetare och arbetsgifvare,

biföll kammaren hvad utskottet i berörda utlåtande hemstält;

och skulle, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 19 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 9, med anledning af väckt fråga angående förändrad uppställning af den s. k. lilla almanackan och införande i almanackan af en mer tidsenlig och svensk namnlängd, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemstält.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, under sammanträdet aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtande till landtförsvaret af lägenheten Berrita Gurrislyckan inom Malmöhus län;

2:o) angående försäljning af viss del af förra militiebostället 1 mantal Örby n:o 2 Bossgård i Elfsborgs län jemte kronans andel i fallet och vattnet i Viskaån utanför samma område m. m.;

3:o) angående försäljning af förra militiebostället $^3/_4$ mantal Hunna n:o 3 Östergård i Kronobergs län;

4:o) angående försäljning af en till förra häradsskifvarebostället 1 mantal Vestra Hälgestad n:o 1 Mellangård i Östergötlands län hörande lägenhet;

5:o) angående upplåtelse af mark från förra landshöfdingebostället kungsgården Noret i Kopparbergs län för utvidgning af Falu stads område;

6:o) angående upplåtande åt aktiebolaget Gellivare Malmfält af kronan tillhörig mark i Norrbottens län m. m.;

7:o) angående försäljning till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag af kronan tillhörig mark i Juckasjärvi socken i Norrbottens län m. m.;

8:o) angående upplåtelse åt Folkare häradstingshusbyggnadsskyldige af mark från kronohemmanet Åvesta i Kopparbergs län till plats för tingshus; samt

9:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre fabriksarbetaren Lars Persson.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets memorial n:o 11, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Justerades ytterligare sex protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Brehmer* från och med den 24 innevarande april till den 6 nästkommande maj.

Kammaren åtskildes kl. 1,57 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 25 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående försäljning af Alnarps kungsgård underlydande gatehusen n:is 12 och 13 Lomma.

Denna kongl. proposition blef härefter föredragen och hänvisad till statsutskottet.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:o 70, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens femte hufvudtitel.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 11, äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 61—66.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets den 22 innevarande april bordlagda memorial n:o 67, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1898 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 68.

Vid föredragning af statsutskottets den 22 innevarande april bordlagda memorial n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga

beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel, godkändes de föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 22 i denna månad bordlagda betänkande n:o 28.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att statsutskottets memorial n:o 70 skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,46 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.